

Emilia Nicoleta Negrea

Drepturile Omului în Uniunea Europeană și Pandemia Covid-19

Presa Universitară Clujeană

Emilia Nicoleta NEGREA

**Drepturile Omului
în Uniunea Europeană
și Pandemia Covid-19**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2025

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Ioan Horga

Prof. univ. dr. Iordan Gheorghe Bărbulescu

ISBN: 978-606-37-2574-6

© 2025 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Director: Codruța Săcelean

Str. B.P. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel.: +40)-744-687.884

E-mail: editura@ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

<https://biblioteca.ubbcluj.ro/>

În memoria socrului meu,
Teodor Negrea,
omul care a crezut mereu în mine

CUPRINS

Abrevieri	6
Cuvânt înainte	8
INTRODUCERE	12
CAPITOLUL 1. Drepturile Fundamentale ale Omului (DFO) în Uniunea Europeană de la tradiția normalității la încercările excepționale ale crizei pandemice	27
1.1. Câteva considerații privind drepturile omului în Uniunea Europeană până anul 2020	28
1.1.1. Scurt istoric al legiferării drepturilor fundamentale	28
1.1.2. Evoluția drepturilor fundamentale la nivelul UE în perioada 2009–2019	30
1.2. Instituțiile internaționale și ale Uniunii Europene cu atribuții în implementarea legislației drepturilor omului	34
1.2.1. Prezentarea instituțiilor internaționale cu atribuții în protejarea drepturilor omului	35
1.2.2. Organizațiile europene și instituțiile cu atribuții în implementarea legislației drepturilor omului	43
1.3. Tipuri de răspunsuri la situația excepțională luate la nivel european	60
1.4. Tipuri de răspunsuri la situația pandemică la nivel național	67
1.4.1. Țări unde accentul a fost pus pe riscul contaminării	71
1.4.2. Țări unde accentul a fost pus pe riscurile privitoare la aplicarea măsurilor de protecție contra contaminării	75
1.4.3. Țări unde s-a aplicat un mix de tipuri de măsuri de prevenție	77
1.5. Drepturile Fundamentale ale Omului și starea de necesitate în contextul pandemiei	79
1.5.1. Rolul parlamentelor în controlul puterii executive asupra modului în care gestionează starea de necesitate	83
1.5.2. Controlul judiciar al măsurilor de urgență	85
1.5.3. Controlul extern asupra legalității măsurilor restrictive	87

CAPITOLUL 2. Drepturile și libertățile fundamentale în prima etapă a Pandemiei	90
2.1. Activarea art. 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului în contextul Pandemiei COVID-19	91
2.2. Cele mai importante drepturi afectate de măsurile luate în timpul pandemiei	92
2.2.1. Libertatea de mișcare	92
2.2.2. Libertate și securitate	104
2.2.3. Libertatea asocierii	112
2.2.4. Dreptul la educație	120
2.2.5. Dreptul la libertatea religioasă	128
2.2.6. Dreptul la protecție al persoanelor vulnerabile	137
2.3. Concluzii	158
CAPITOLUL 3. Drepturile fundamentale ale omului în UE și obligativitatea vaccinării (martie 2021–aprilie 2022).....	160
3.1. Accesul la vaccin – un drept uman inalienabil	161
3.1.1. Este timpul reconceptualizării drepturilor omului legate de accesul la vaccin.....	162
3.1.2. Cum poate fi dinamizată cooperarea internațională în privința distribuirii vaccinului.....	165
3.1.3. Statele au refuzat să adopte o obligație extrateritorială pozitivă....	168
3.2. Drepturile omului versus obligativitatea vaccinării	170
3.2.1. Vaccinarea obligatorie potrivit legii nu înseamnă vaccinarea obligatorie în fapt.....	172
3.2.2. Strategia Vaccinării este luată cu asalt de apărătorii DFO.....	181
3.3. Legalitatea limitării unor drepturi pentru persoanele care nu s-au vaccinat	188
3.3.1. Certificatul de vaccinare și problema DFO.....	189
3.3.2. Certificatul Digital de Vaccinare – mijloc de discriminare!?	198
3.4. Concluzii	205
CONCLUZII GENERALE	208
Bibliografie	216

Abrevieri

AEM – Agenția Europeană a Medicamentului
AEPD – Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor
AESaD – Agenția Europeană pentru Sănătate și Digital
AUEDF – Agenția Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale
CBCE – Comitetul pentru Bioetică al Consiliului Europei
CDFUE – Carta Drepturilor Fundamentale a UE
CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CEPTI – Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatului Inuman
CESE – Comitetul Economic și Social European
CIDCP – Convenția Internațională cu privire la Drepturile Civile și Politice
CIDESC – Convenția Internațională asupra Drepturilor Economice, Sociale și Culturale
CJCE – Curtea de Justiție a Comunităților Europene
CJUE – Curtea de Justiție a UE
CEPCB – Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor
CmDO – Comisia pentru Drepturile Omului
COMECE – Comisia Conferinței Episcopilor pentru Uniunea Europeană
Comisia de la Veneția – Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept
COVAX – Acces global la vaccinuri COVID-19
CSCE – Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa
CsDO – Consiliul pentru Drepturile Omului
CvEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului
DFO – Drepturile Fundamentale ale Omului
DUDO – Declarația Universală a Drepturilor Omului
ECOSOC – Consiliul Economico-Social al ONU
EDPB – Comitetul European pentru Protecția Datelor
EIGE – Institutul European pentru Egalitatea de Gen
EPSR – Pilonul European al Drepturilor Sociale
GDPR – Regulamentul general privind protecția datelor cu caracter personal
HERA – Autoritatea Europeană de Pregătire și Răspuns în Situații de Urgență

ICMN – Înaltul Comisar pentru Minoritățile Naționale al OSCE
IRDO – Institutul Român pentru Drepturile Omului
OHCHR – Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului
OIDDO – Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE
OMS – Organizația Mondială a Sănătății
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PIC – Prevenirea și controlul infecțiilor
PIDCP – Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice
PIDESC – Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale
RLM – Reprezentantul pentru Libertatea Presei de pe lângă OSCE
RPIC – Răspunsul Politic Integrat la Crize/*Integrate Political Crisis Response*
TFUE – Tratatul Fundamental al Uniunii Europene
TUE – Tratatul Uniunii Europene/Tratatul de la Maastricht
UPR – Universal Periodic Review /Mecanismul de evaluare periodică universală

Cuvânt înainte

În activitatea mea de îndrumare a tezelor de doctorat în *Relații Internaționale și Studii Europene*, în cadrul Școlii Doctorale de *Relații Internaționale și Studii de Securitate* de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca am căutat să-i orientez pe studenții doctoranzi să aleagă nu numai teme circumscrise domeniului de doctorat menționat mai sus, dar să fie legate și de activitatea practică pe care o desfășoară sau urmează să o desfășoare în viitor. Totodată am căutat ca aceste teme să valorifice atât informații sincrone în timp cu perioada doctorală, cât și informații utilizate în diacronia lor, prin aceasta permițându-le doctoranzilor să înscrie rezultatul cercetării lor în prezent. Însă, în cazul cercetării întreprinse de doamna avocat Nicoleta Emilia Negrea, am fost pus într-o situație nouă; după ce autoarea a pornit pe o pistă de cercetare ce urmărea dinamica drepturilor omului în Uniunea Europeană, din perspectiva unei analize comparative între Vechea Europă și Noua Europă, în condițiile afirmării unor tendințe iliberale și suveraniste în Europa Centrală și de Est, provocările aduse de Pandemia Covid-19 asupra drepturilor omului în Uniunea Europeană, i s-au părut nu numai oportune ca subiect de analiză, dar și o dorință de a fi printre primii care abordează o asemenea temă în literatura din România. Desigur, că am răspuns pozitiv la propunerea doctorandei de a valorifica o speță nouă și sunt bucuros că am fost parte a acestui demers.

Aceste aspecte menționate vin să lămurească bunăoară structura cărții, care, pe de o parte, menține structura corpului inițial al cercetării, iar pe de altă parte, vine cu o notă personală de reflecție, născută din noua provocare a subiectului. Dintr-o altă perspectivă, cititorul poate observa că în primul capitol, aproape jumătate din structura și conținutul său au o abordare tehnicistă. Această parte a rămas așa de la prima formă a cercetării, însă și ea a fost adaptată la noul subiect. Autoarea a selectat din rândul instituțiilor europene care au ca obiect drepturile omului, în special acele instituții care au fost mai mult solicitate să răspundă la provocările pandemice asupra libertăților.

Partea a doua a primului capitol pune în valoare nu numai bogăția lecturilor autoarei referitoare la tipurile de răspunsuri pe care atât Uniunea Europeană, cât

și statele membre au fost nevoite să le dea în materie de gestionare a drepturilor fundamentale ale omului într-o situație pe cât de inedită, pe atât de gravă. Și din această perspectivă, și prin exemplele alese prin punerea în comparație a diferitelor tipuri de răspunsuri ale statelor membre, autoarea a reușit să se achite în mod exemplar și într-o logică fină de provocările acestui demers.

Continuând în același registru al unei structuri suplă și logice, care să nu plictisească pe cel ce dorește să se aplece asupra travaliului său, autoarea intră în esența cercetării sale reflectată în următoarele două capitole, foarte clare ca structură și conținut, pentru ca în final în concluzii să dea verdictul opiniei sale.

Capitolul al doilea, după o analiză succintă asupra impactului activării art. 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, se apleacă asupra celor mai afectate drepturi fundamentale în primul an de pandemie. Cel mai afectat drept a fost libertatea de mișcare; autoarea stăruie asupra ezitărilor din prima lună a izbucnirii pandemiei și a disfuncționalităților de la nivelul organelor de decizie europene, aici făcând o comparație cu o situație critică de la izbucnirea crizei economico-financiare din 2008. Pune în lumină apoi măsurile din ce în ce mai coerente ale UE, în acord cu statele membre pentru ca libertatea de mișcare să fie reală pentru a evita complicații suplimentare.

Dreptul la libertate și securitate în perioada pandemică este analizat din multiple perspective, însă eu aș sublinia o chestiune pe care autoarea o subliniază cu tărie în acest capitol. Este chestiunea riscurile derogărilor de la Carta Europeană și a ambiguităților în ceea ce privește domeniul de aplicare al dreptului la libertate din perspectiva articolului 5 al CvEDO conceptualizând măsurile de izolare drept privațiuni de libertate care nu intră sub incidența articolului 5.1(e) referitoare la privarea de libertate pentru a preveni răspândirea bolilor infecțioase.

Referitor la dreptul asocierii, autoarea atrage atenția că perioada pandemică a demonstrat că, pe de o parte, autoritățile nu au cultura rezilienței în fața crizelor, iar pe de altă parte, ele caută să profite pentru a limita drepturile cetățenilor, care de multe ori este o formă alternativă de a ascunde neputința de a face față crizelor. Acest lucru potrivit autoarei este demonstrat de maniera disproporționată în care au acționat autoritățile pentru apărarea drepturilor fundamentale ale omului, comparativ cu modul în care au acționat să închidă și să supprime orice formă de asociere sau protest.

Dreptul la educație văzut din perspectiva participării fizice la activitatea școlară sau academică a fost printre cele mai afectate de măsurile luate în timpul

Pandemiei Covid-19, având în vedere că a afectat cei mai mulți cetățeni ai UE. Aceste măsuri de limitare a dreptului la educație au afectat în primul rând pe cei ce urmau să participe la diverse examene.

În al doilea rând aceste măsuri au reliefat discrepanțele sociale, datorită limitării accesului la instrumente digitale ca urmare a imposibilității de a fi procurate, din cauza sărăciei. În fine, perioada pandemică a dovedit lipsa unei pedagogii adecvată predării on-line, cu metode și instrumente corespunzătoare, ceea ce a făcut ca învățământul on-line să fie mai mult o reproducere a formei sale clasice.

În privința dreptului la libertate religioasă, trebuie spus că situația pandemică a avut dincolo de impactul general și expuneri diverse în rândul țărilor membre UE, ceea ce a făcut ca măsurile luate să fie nuanțate de către autorități. În al doilea rând, aceste limitări ale dreptului la libertate religioasă a fost legat de măsurile generale care au afectat libertatea de mișcare și întrunire, urmate de varietăți diverse funcție de puseurile infectărilor cu coronavirus. În fine, limitările întreprinse de autorități au afectat în grade diferite manifestările religioase: au fost amânate sau oprite ceremoniile de căsătorie, însă au fost permise cu restricții ceremoniile de înmormântare sau slujbele religioase.

Referindu-se la drepturile persoanelor vulnerabile în timpul pandemiei, autoarea cărții subliniază o idee foarte importantă, aceea că aceste grupuri sociale vulnerabile sunt afectate diferit de situațiile sanitare excepționale. Ele au fost foarte disproporționat afectate în comparație cu alte categorii. Statele nu au evaluat și abordat adecvat situațiile indivizilor și grupurilor care sunt deosebit de vulnerabile și prezintă un risc crescut de infecție din cauza sănătății generale precare, a accesului limitat la informații privind măsurile de protecție și condițiile de locuire.

În privința ultimului capitol al cărții autoarea trece în revistă drepturile legate de starea de *a exista* ca ființe umane, unde problema existenței fizice este pe primul loc sub amenințarea virusului SARS-CoV-2. Prin urmare în prima parte a capitolului ea se apleacă asupra accesului neîngrădit la vaccin ca un drept uman inalienabil și universal. În a doua parte a capitolului se apleacă către o nouă perspectivă a drepturilor omului, cea determinată de obligativitatea vaccinării și care a născut dreptul de a te opune.

Considerăm că prin dezvoltarea subiectului propus de către autoare, precum și prin concluziile firești la care a ajuns și care cuprind recomandări pentru politici publice în domeniul prevenirii și gestionării viitoarelor pandemii din

perspectiva drepturilor omului, precum și reflecții ce trebuie luate în considerare de nivelul decidenților din domeniul sanitar și nu numai, avem în față și o carte foarte utilă cetățenilor europeni pentru a ști cum să ne promovăm și să ne apărăm drepturile fundamentale într-un secol care se pare că perioadele de criză se vor înlanțui.

Prof. univ. dr. Ioan Horga

INTRODUCERE

Se cunoaște că Pandemia Covid-19 a debutat la începutul anului 2020, în condițiile în care Organizația Mondială a Sănătății a declarat epidemia COVID-19 o urgență de sănătate publică de importanță internațională la 30 ianuarie 2020, iar la 11 martie 2020 a fost declarată „pandemie”¹.

Pandemia Covid-19 reprezintă unul dintre evenimentele de factură excepțională din secolul al XXI-lea prin amploarea de impact, prin caracterul său global și prin consecințe. Există două opinii majore referitoare la impactul crizei pandemice. Unul care o socotește a fi un moment de cotitură în istoria umanității², iar celălalt ca un fenomen accelerator al unor procese anterioare³. Desigur că, reflecțiile asupra Pandemiei au fost dintre cele mai diverse, fie că ele au apărut în perioada derulării acestei crize umanitare, fie că ele au apărut ulterior acestei crize⁴.

Dintre scrierile care au apărut în perioada Pandemiei Covid-19 și care au căutat să explice ce s-a întâmplat, dar mai ales care sunt consecințele post-pandemice din perspectiva drepturilor omului menționăm cartea lui Klaus Schwab și Thierry Malleret *COVID-19. The Great Reset* unde cei doi autori dau un răspuns foarte tranșant la întrebarea dacă în timpul Pandemiei *will social inequalities increase or decrease?* în sensul că aceste inegalități vor crește și mai mult⁵. În consecință, în opinia noastră, și drepturile fundamentale ale omului vor avea de suferit. Klaus Schwab și Thierry Malleret își susțin răspunsul pe baza următoarelor considerente: Pandemia a pus în evidență gradele majore de diferență în expunerea la risc a diferitelor clase sociale; inegalitatea dintre natura și valoarea muncii efectuată de

¹ *Official Journal of the European Union*, 2020

² Klaus Schwab și Thierry Malleret, *COVID-19. The Great Reset*, Forum Publishing, Zurich 2020. O opinie interesantă exprimă și profesorul de la Science Po Paris, Maurice Vaisse, care consideră că secolul XXI începe de fapt în 2020 (Maurice Vaisse, *Les Relations Internationales depuis 1945*, editia 17, Paris, Armand Colin, 2021, p. 211)

³ Fareed Zakaria, *Ten Lessons for a Post-Pandemic World*, W. W. Norton & Company, 2021

⁴ Una dintre ultimele apariții care tratează problematica impactului crizei pandemice asupra relațiilor internaționale este volumul colectiv a lui Simon X. B. Zhao, Kam Tong Chan, Selçuk Çolakoglu, Qiaoyun Zhang, Bo Yan *Comparative Studies on Pandemic Control Policies and the Resilience of Society*, New York, London, Springer, 2023

⁵ K. Schwab, Th. Malleret, *op.cit.*, p. 35

cei mai mulți semeni ai noștri, recompensa economică a acestei munci (telemunca mult mai bine plătită decât munca efectivă); discrepanța dintre tratamentul preferențial de care se bucură cei bogați și care este posibil să provoace revolte⁶, ce ar putea conduce, în opinia noastră, la un și mai riguros control a anumitor drepturi ale omului.

O altă reflecție apărută în perioada respectivă și care aruncă o lumină amplă asupra uneia dintre cele mai mari crize sanitare trăite este cea a lui Fareed Zakaria, *10 Lecții pentru o lume Post-Pandemică*⁷. Specialistul american în relații internaționale aduce în discuție aceeași temă a inegalităților, care și în opinia sa se vor accentua. Fareed Zakaria consideră că lumea se va împărți în două prin „locuri cu sănătate bună și locuri fără”⁸ sau prin „codurile fiscale din multe țări occidentale care favorizează mai mult capitalul decât munca”⁹. Ori, numai luând în considerare cele două exemple amintite mai sus de inegalități, putem afirma că pandemia și mai ales lumea post-pandemică este predispusă, în condițiile amintite, să caute, fie pe de o parte, să facă din drepturile fundamentale ale omului un mijloc de reechilibrare a inegalităților, fie urmare a situației excepționale create de Pandemia Covid-19 să continue să limiteze o seamă de drepturi fundamentale. Cele două lucrări citate reprezintă un cadru general, menit să așeze într-o perspectivă nouă înțelegerea importanței Drepturilor Fundamentale ale Omului (DFO) atât în gestionarea crizei pandemice, dar mai ales a schiței societății post-pandemie.

Având în vedere faptul că Pandemia Covid-19 a fost un eveniment excepțional trăit de întreaga umanitate el a avut un impact major asupra Drepturilor Fundamentale ale Omului (DFO), atât în cei aproape 3 ani cât a durat evenimentul, cât și ulterior. Potrivit lui Jean-Louis De Brouwer, Director of the European Affairs Programme¹⁰ drepturile omului nu s-au mai găsit într-o criză asemănătoare de la 11 septembrie 2001. Francis Fukuyama credea că, odată cu criza Covid-19, lumea va glisa tot mai accentuat spre o *autoritate executivă mai puternică și cu mai multe restricții asupra libertății individuale*¹¹.

⁶ *Ibidem*, p. 35–38

⁷ Am folosit ediția română, Fareed Zakaria, *10 Lecții pentru o lume Post-Pandemică*, Iași, Polirom, 2021)

⁸ *Ibidem*, p. 155–156

⁹ *Ibidem*, p. 163

¹⁰ Jean-Louis De Brouwer, Speech to Egmont Institute Conference on: *Human Rights in Pandemic Times Political Exceptionalism, Social Vulnerability & Restricted Freedoms*, Brussels, Egmont Palace, 7 September 2021

¹¹ Francis Fukuyama, Mathilde Fasting, *Dupa sfârșitul istoriei. Un dialog despre ultimii 30 de ani*, București, Corint, 2023, p. 20

Ținând cont de aceste circumstanțe socio-politice, cu implicații în toate domeniile ne-am propus ca să aducem în fața cititorului, **pe de o parte o evaluare a aplicării drepturilor fundamentale ale omului în contextul Pandemiei (2020–2022) de către UE și statele membre și, pe de altă parte, să explorăm care vor fi evoluțiile post-pandemice ale chestiunii drepturilor fundamentale ale omului, atât din perspectiva juridică, cât și politică.**

Cele două direcții de acțiune ale noastre deși par a fi autonome, ele se găsesc într-o continuă întrepătrundere pe parcursul demersului nostru, fiind, pe de o parte, greu de separat una de cealaltă, iar pe de altă parte, realitatea impune ca ele să meargă ca un tot unitar.

Privind astfel, lucrurile, lucrarea noastră reprezintă un suport logic și de cunoaștere solid, pe de o parte, pentru că dezvoltă o problemă, care pe parcursul crizei pandemice a fost nu numai un barometru al distanței dintre democrație și autocrație, dar și al înțelegerii de către societate a importanței apărării drepturilor fundamentale ale omului. Pe de altă parte, lucrarea noastră reprezintă și analiză a diversității răspunsurilor politice, juridice și sociale la această încercare majoră ce a confruntat lumea și în cazul nostru Uniunea Europeană.

În acord cu aceste premise generale, pe parcursul lucrării noastre am căutat: să evaluăm modul în care Drepturile Fundamentale ale Omului (DFO) au fost afectate de criza pandemică la nivelul UE; să evaluăm care au fost DFO cele mai afectate în perioada de carantinare (2020); să urmărim efectele asupra DFO la nivel european și al statelor membre în contextul măsurilor de gestionare a administrării vaccinurilor (2021); să tragem concluziile asupra viitorului DFO în perioada post-pandemică.

Este știut că problema drepturilor fundamentale ale omului în general din perspectivă juridică, politică, necesită o abordare multidimensională, care implică atât o metodă diacronică, în care se va urmări succesiunea evenimențială dar mai ales una sincronă, pe orizontală. Cu atât mai mult în perioada Pandemică această abordare devine ultramultidimensională, întrucât ei i se adaugă și perspectivele sanitară și psihologică, atingând în mod fizic drepturile omului .

Pentru a utiliza metoda sincronă de cercetare noi am recurs atât la analiza de surse primare și secundare, cât mai ales la metode de factură calitativă, cum ar fi comparația, analiza de discurs sau studiile de caz. În ceea ce privește comparația am căutat să identificăm principalele caracteristici ale fenomenului și cum a putut fi identificat în panoplia multitudinii de informații conexe fenomenului

pandemic. Privitor la analiza de discurs ne-am aplecat în special pe urmărirea conexiunii dintre dreptul european în general și discursul referitor la drepturile fundamentale ale omului. Cât privește studiile de caz acestea s-au aplecat mai mult asupra situației din România, unde pe lângă analiza de documente am recurs și la metoda observației directe.

Din punct de vedere al tipului de explicații am apelat în principal la metoda *explicațiilor descriptive*¹² prin care am căutat să surprindem, pe de o parte, acele elemente comune care pot defini o tendință, iar pe de altă parte să semnalăm cât mai multe posibile variabile apărute prin cazurile particulare.

O altă metodă, folosită într-un număr mai redus de situații este *explicația analitică* (analytic explanations)¹³, care presupune mai multe seturi de structuri – istorică, sistemică și cauzală. Primele două structuri au fost folosite mai rar, în schimb explicația cauzală am folosit-o ori de câte ori cercetarea ne-a permis.

În privința *explicațiilor argumentative*, care presupun luări de poziții foarte solide susținute de o multitudine de argumente, acestea le-am folosit atunci când cercetarea ne-a facilitat acest lucru și nu am fost limitați de faptul că problematica drepturilor fundamentale ale omului în contextul pandemic și post-pandemic este într-o dinamică spectaculoasă.

Având în vedere că lumea în general și UE, în special s-au confruntat cu o situație excepțională de criză, în prima parte a lucrării ne-am aplecat asupra **derogărilor de la aplicarea Convenției Europene a Drepturilor Omului luate în 2020**, căutând să răspundem la următoarele întrebări: de ce a fost necesară activarea art.15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului în contextul Pandemiei COVID-19?; care au fost instituțiile internaționale și mai ales europene implicate în gestiunea pandemiei?; care au fost tipurile de răspunsuri luate de către Uniunea Europeană în contextul gestionării Pandemiei de COVID?; care au fost tipurile de răspunsuri luate la nivel național de statele membre în contextul gestionării pandemiei de COVID?; cum au fost apărute DFO în contextul stării de necesitate și mai ales al carantinei?

În cea de a doua parte a lucrării am evaluat DFO care au fost afectate într-un mod neobișnuit în prima parte a Pandemiei respectiv pe parcursul anului 2020, căutând să răspundem la următoarele întrebări: care au fost drepturile fundamentale cele mai afectate de criza pandemică? am asistat la răspunsuri de tip top-down

¹² *Ibidem*, p. 63–68

¹³ *Ibidem*, p. 68–70

de la nivel internațional către nivelul european și apoi național sau am asistat la un fenomen care s-a desfășurat paralel?; am avut de a face cu răspunsuri de tip unilateral-național la pandemie, prin limitări ale DFO?; am asistat la răspunsuri de tip bottom-up la pandemie, prin limitări ale DFO?

În fine, ultima parte a lucrării se apleacă asupra modului în care **măsurile de gestionare ale Pandemiei în UE în 2021 și 2022 au amplificat limitările drepturilor fundamentale ale omului și consecințele post-pandemice**. Aici ne-am propus să răspundem la următoarele întrebări: a existat un acces egal la vaccin sau s-a făcut cu oarecare discriminare?; vaccinarea obligatorie s-a înscris sau nu în teza care susține că DFO nu reprezintă un obstacol pentru luarea de măsuri solide de oprire a pandemiei?; vaccinarea obligatorie constituie un abuz asupra DFO sau o soluție de criză?: introducerea Certificatului Verde de călătorie reprezintă o încălcare sau o limitare a DFO?

Căutând un fir roșu în vastul material ce a apărut în legătură cu problematica drepturilor fundamentale ale omului (DFO) în primul an al Pandemiei, la prima vedere ai impresia unui eclectism de abordări din partea autorilor, cu multe nuanțe de unilateralism critic la adresa instituțiilor UE, însă urmărind într-o durată lungă și asociate cu și mai abundentele referințe apărute în 2021, 2022 și ulterior, se constată că se desprind câteva linii de forță.

Aceste linii de forță se înscriu în cea mai mare parte în abordările teoretice tradiționale ale problematicii valorilor libertății, democrației, statului de drept, ale drepturilor fundamentale, așa cum ele au fost codificate¹⁴. Însă având în vedere contextul excepțional pe care a trebuit să-l traverseze societatea europeană, au căpătat în contextul pandemic o rezonanță deosebită anumite valori, care au fost adăugate după cum se știe în Tratatul UE din 2009¹⁵ – demnitatea umană și egalitatea sau cele de colaborare și solidaritate la nivelul UE.

Situația excepțională creată de Pandemie a făcut, pe de o parte relația UE–state membre să evolueze într-un spectru în care am avut atât abordări individualiste naționale, care se înscriu în logica interguvernamentalistă (mai ales în 2020), cât și abordări neo-funcționaliste (comunitară) în special în 2021 și 2022.

Pe de altă parte situația pandemică a făcut ca relația UE–cetățeni pentru demersul comunitar de a se construi societatea civilă europeană să fie amânat –

¹⁴ Jordan Gh. Bărbulescu, *Noua Europă. Identitate și model european*, Iași, Polirom, 2014, p. 512

¹⁵ *Ibidem*

chiar dacă participarea masivă la alegerile europarlamentare din mai 2020 au arătat contrariul – întărindu-se și mai mult legătura cetățenilor cu propriile lor state naționale. Ori din această perspectivă o logică federalistă pare că a câștigat teren în această perioadă și a devenit și mai evidentă în contextul războiului Rusiei contra Ucrainei.

Prin urmare demersul nostru teoretic va îmbrățișa mai ales în capitolul I și II trimiteri către tezele neo-neofuncționaliste¹⁶ (comunitare) și cu anumite sublinieri către teze ale interguvernamentalismului liberal¹⁷.

Demersurile neo-neofuncționaliste ne ajută să înțelegem că UE, chiar dacă a trebuit să facă față uneia dintre cele mai profunde crize umanitare, rămâne un sistem deschis atât din perspectiva endogenă (internă) cât și exogenă. În cazul celei din urmă perspective, UE, chiar dacă a fost asaltată pentru a deveni mai închisă, ea a trebuit să asigure perspectiva distribuției echitabile a beneficiilor¹⁸.

Abordarea neo-neofuncționalistă ne ajută, pe de o parte să înțelegem mai bine modul în care UE a relaționat cu statele membre, ca actori care au avut un rol foarte activ pe parcursul crizei pandemice, din perspectiva răspunsurilor la solicitările UE, dar și a inițiativelor proprii. Pe de altă parte, această abordare ne permite să înțelegem de ce pe parcursul managementului crizei Covid-19 statele membre au recurs în luarea deciziilor importante la nivel comunitar la metoda interguvernamentalistă. Ori, prin faptul că statele membre, pe parcursul managementului crizei Covid-19, au fost mai puțin interesate de procesele de luare a *deciziilor* – aspect specific neo-funcționalismului – orientându-se preponderent către *rezultate* – dimensiune specifică neo-neofuncționalismului¹⁹, ne face să considerăm că problematica Drepturilor Fundamentale ale Omului în perioada Pandemiei, în speță în 2020, a navigat în apele mai tumultuoase ale interguvernamentalismului liberal.

Orientarea interguvernamentală – care din perspectiva teoriei Relațiilor internaționale este o variantă a instituționalismului raționalist²⁰ – este dominantă în Capitolele II și III pentru că atât din punct de vedere al derogărilor de la aplicarea

¹⁶ Philippe C. Schmitter, Neo-Neofunctionalism, în Ante Wiener, Thomas Diez, *European Integration Theory*, Oxford University Press, 2004, p. 45–74

¹⁷ Frank Schimmelfennig, Intergovernmentalism, în Ante Wiener, Thomas Diez, *European Integration Theory*, Oxford University Press, 2004, p. 75–97

¹⁸ Ph. C. Schmitter, *op.cit.*, p. 60

¹⁹ *Ibidem*, p. 69

²⁰ F. Schimmelfennig, *op.cit.*, p. 76

Convenției Drepturilor Omului de către UE și statele membre în cursul anului 2020, în contextul stării de urgență, cât și al gestionării crizei pandemice în 2021 și 2022, s-a recurs la metoda interguvernamentală din motive de siguranță, în cazul UE, sau de afirmare a unor resorturi cu iz național venite din sfera suveranității virale²¹ sau al fenomenului de *vaccin naționalist*²².

Două concepte care fac parte din bagajul teoretic al liberalismului interguvernamental – cel de *preferințe* și cel de *interguvernamental bargaining* (negociere interguvernamentală) au căpătat în perioada crizei pandemice noi situații specifice, care îmbogățesc literatura acestei teorii a integrării europene²³. Mai întâi trebuie avut în vedere modul în care s-a raportat UE la gestiunea pandemiei și în cazul nostru la anumite derogări de la aplicarea Convenției Drepturilor Omului și modul în care statele membre s-au raportat la acestea folosind marja preferințelor. De asemenea este relevant modul în care UE și statele membre au aplicat măsurile de vaccinare și de introducere a Certificatului verde. În fapt, evoluția raporturilor dintre UE și statele membre din perspectiva modului în care acestea s-au raportat la drepturile fundamentale ale omului în cei trei ani ai pandemiei se înscrie, pe de o parte în logica proceselor de adâncire, extindere și democratizare, iar pe de altă parte în logica fragmentării, flexibilității și diferențierii²⁴.

În capitolul al II-lea am încercat să armonizăm șocul măsurilor luate în 2021 și 2022 la nivel european și al statelor membre și care au avut, drept consecințe anumite limitări ale drepturilor fundamentale ale omului. Aici am făcut apel cu prioritate la tezele interguvernamentaliste liberale²⁵, căutând prin aceasta să explicăm cum a fost posibil să se asigure măsurilor de limitare a DFO o legitimitate populară cât mai largă sau, dimpotrivă prin măsuri de relaxare a restricțiilor să

²¹ Sam Halabi, Ana Santos Ruchman, Viral Sovereignty, Vaccine Diplomacy, and Vaccine Nationalism: The Institutions of Global Vaccine Access, în *Emory International Law Review*, 2021, Forthcoming Saint Louis U. Legal Studies Research Paper No. 2021–23, p. 1–14

²² Lukasz Gruszczynski, Chien-Huei Wu, Between the High Ideals and Reality: Managing COVID-19 Vaccine Nationalism, în *European Journal of Risk Regulation*, Cambridge University Press, 2021, 12 (3), p. 711–720.

²³ Potrivit într-un asemenea context și cu referire la tematica cărții este referința la opinia lui Andrew Moravcsik referitoare la ambivalența centralizare – fragmentare în evoluția UE, preferințe și *bargaining* (Andrew Moravcsik, *Europe's Integration at Centurys End*, în Andrew Moravcsik, *Centralization or Fragmentation? Europe Facing the Challenges of Deepening, Diversity and Democracy*, Council on Foreign Relations Book, 1998, p 1–58.

²⁴ A. Moravcsik, *op.cit.*, p. 56

²⁵ *Ibidem*, p. 50–51; Frank Schimmelfennig, Thomas Winzen, *Ever Looser Union? Differentiated European Integration*, Oxford University Press, 2020

se lase impresia revenirii la o situație pre-pandemică. În fapt pe parcursul sub-capitolului referitor la electorizarea pandemiei am urmărit prin studii de caz referitoare la cele patru mari regiuni ale UE (Vest/Est sau Nord/Sud) să vedem specificațiile care constituie baza unor atitudini care să se constituie în opțiuni interguvernamentale foarte clare.

Pe parcursul ultimului capitolul am realizat și anumite sublinieri, care ni se par că vin dinspre federalism²⁶. În fapt, pe tot parcursul construcției europene, însă cu precădere odată cu intrarea în perioada construcției politice, după Tratatul de la Maastricht, avem de a face cu o *Europă hibridă* (potrivit lui Michael Burgess)²⁷, care cuprinde un complex de instituții, structuri, norme, proceduri și simboluri care îi conferă atributul unei construcții federale, însă de un tip nou, diferită de tipologia statului federal²⁸. Tipologia federală a UE după opinia noastră se definește în două feluri.

Pe de o parte, ea nu exclude, ci coexistă cu o varietate de forme de funcționare și reglementare, care o fac compatibilă fie cu elemente de natură supranațională (neo-funcțională), fie cu elemente de natură interguvernamentală și nu în ultimul rând cu elemente federale sau confederale. Pe de altă parte, în ciuda aparenței statice sau de încremenire, UE este foarte flexibilă și prin urmare dinamică, ori acest lucru nu ar fi posibil fără autonomia actorilor ce o compun – statele membre și actorii sub-naționali.

În procesul măsurilor menite a face posibilă ieșirea din criza pandemică a avut două tendințe majore la nivel european. Pe de o parte, am avut imaginea unei Uniuni Europene în care Bruxelles-ul caută să joace rolul de centru sintetizator al tuturor măsurilor, inclusiv cele ce vizează drepturile omului și care se poate înscrie în logica lui Jean Monnet în care Uniunea trebuie să se îndrepte spre instituții puternice²⁹, ceea ce ar însemna apă la moara federaliștilor, dar puțin și a funcționaliștilor. Pe de altă parte, avem imaginea unei permanente controverse a centrului decizional cu statele membre, ceea ce ar sugera că se merge către siajul gândirii lui Altiero Spinali, potrivit căruia Europa ar trebui să devină o federație cu instituții slabe și în care membrii să poată să-și asume în libertate totală

²⁶ Michael Burgess, *Federalism*, în Ante Wiener, Thomas Diez, *European Integration Theory*, Oxford University Press, 2004, p. 25–44.

²⁷ *Ibidem*, p. 25

²⁸ *Ibidem*

²⁹ *Ibidem*, p. 37

suveranitatea națională³⁰, însă deopotrivă că suntem în logica interguvernamentalistă liberală, în care marile decizii europene se iau în cadrul conferințelor interguvernamentale.

De asemenea ultimul capitol, chiar dacă caută să dea o perspectivă de echilibru, prin prisma celor trei paradigme, lasă loc prin consecințele pe care le-a avut pandemia către o posibilă abordare federală a UE, chiar în materie de DFO. Potrivit lui Michael Burgess, UE va evolua către o creștere a nivelului folosirii consultărilor și dezbatelor publice pe teme foarte stringente ale construcției europene în vederea obținerii unei legitimități politice și civice cât mai largi³¹. În opinia noastră, ieșirea din pandemie cu toate aspectele sale, inclusiv în materie de drepturi fundamentale ale omului a comportat aceeași atitudine din partea UE. Ori aici s-a născut terenul unei confruntări cu statele membre, care având în vedere tradiția istorică, sunt principalii legatari și responsabili în materie de drepturi fundamentale ale omului. Având în vedere această situație excepțională căreia a trebuit să-i facă față, statele membre la rândul lor au căutat să câștige teren în exercitarea autorității lor, experimentată deja în multe cazuri în anii pandemiei cu măsuri restrictive.

Întrucât pe parcursul lucrării cititorii vor întâlni o multiple concepte care trebuiesc utilizate pentru a exprima cât mai bine sensurile unor acțiuni, demersuri sau documente, am considerat că este necesar să realizăm un tablou al celor mai importante. Totodată, am prezentat în paranteză traducerea originală a acestor concepte, considerând că este potrivit să avem și referințele lor în aceste limbi.

- *Biosupraveghere (Biosurveillance)* – urmărirea mișcărilor oamenilor, a comunicațiilor și a datelor de sănătate. Este o noțiune folosită pentru a descrie anumite măsuri îngrijorătoare care sunt implementate pentru a limita răspândirea virusului³².
- *Carantină Totală (Lockdown)* – măsuri luate de către state pentru a preveni transmiterea virusului de la o persoană la alta (pentru a apăra un alt drept fundamental al omului, *dreptul la sănătate și la viață*). Carantina a constat în restrângerea unor drepturi fundamentale ale omului, cum ar fi libertatea

³⁰ Michael Burgess, *Federalism and European Union. The Building of Europe (1950–2000)*, Routledge, London, 2000, p. 76–78

³¹ Michael Burgess, *Federalism*, în Ante Wiener, Thomas Diez, ..., p. 41

³² Why COVID-19 is a Crisis for Digital Rights?, 2020 (<https://digitalfreedomfund.org/why-covid-19-is-a-crisis-for-digital-rights/>, accesat 23.12.2021)

de mișcare (prin închiderea/îngreunarea trecerii peste frontierele statelor; prin impunerea de măsuri de distanțare socială), libertatea de a muncii (prin închiderea temporară a activităților economice). Carantina este socotită de către specialiștii în problemele drepturilor omului ca făcând parte dintre măsurile regresive luate în situații excepționale, a cărei justificare în situația pandemică este doar de a apăra sănătatea și viața oamenilor³³.

- *Certificatul Digital de Vaccinare (Vaccin Pass)* – documentul care facilitează libera circulație în siguranță a cetățenilor în UE, cărora li s-a administrat vaccinul în timpul pandemiei de COVID-19.
- *Depistarea contactilor* – măsurile luate în vederea depistării persoanelor care au fost expuse la o sursă de amenințări transfrontaliere grave pentru sănătate și care prezintă riscul de a contacta o boală sau au contactat o boală³⁴.
- *Derogările sau excepțiile* – sunt, alături de *limitările permissive*, măsuri prin care se exceptează aplicarea anumitor drepturi fundamentale ale omului în cazul stării de urgență. Derogările se fac în urma adoptării unei *Declarații de Derogări*, care având în vedere situația de urgență pot să fie excepționale sau temporare. În general specialiștii în această problematică consideră că aceste derogări sunt bine a fi făcute pe termen scurt și rapid, și nu pe termen lung și continuu³⁵.
- *Dictatura Sănătății (Health Dictatorship)* – noțiune folosită de adepți ai teoriilor conspiraționiste și de către anti-vacciniști și care a intrat în limbajul curent cu sens peiorativ. Această noțiune are și o formă consacrată științific – *puterea bio (biopower)* prin gândirea lui Michel Foucault, care o explică prin tehnicile numeroase și diverse prin care individul este subjugat³⁶.
- *Diplomația vaccinurilor* – se referă la nevoia asigurării faptului că cel mai mare număr de oameni din întreaga lume sunt vaccinați și că sănătatea publică trebuie să rămână întotdeauna în fruntea agendelor naționale și internaționale.

³³ Sarah Joseph, International Human Rights Law and the Response to the Covid-19 Pandemic în *Journal of International Humanitarian Legal Studies*, nr. 11 (2020) p. 249–269, (p. 255)

³⁴ DECIZIA NR. 1082/2013/UE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 22 octombrie 2013, cap. 1, art. 3 (c)

³⁵ Alan Greene, *Emergency Powers in a Time of Pandemic*, Bristol University Press, 2020, p. 45

³⁶ Monica Ingber, Subjects of Surveillance. Human Security and law in the wake of Covid-19, în Ben Stanford, Steve Foster, Carlos Espalio Berdud, *Global Pandemic, Security and Human Rights. Comparative exploration of Covid-19 and the Law*, London, New York, Routledge, 2021, p. 136 (134–155)

- *Drepturile Fundamentale ale Omului (DFO)* – potrivit celor mai recente opinii DFO există patru tipuri de drepturi ce pot fi tratate în moduri diferite în funcție de cadrul indicatorilor drepturilor omului³⁷. Primul tip cuprinde acele drepturi, care trebuie îndeplinite imperativ și care presupun obligațiile pentru a asigura drepturile persoanelor la sănătate, viață și securitatea persoanei. De asemenea, tot în această categorie se înscriu și dreptul la un nivel de trai adecvat și la educație. Al doilea tip de drepturi se referă la libertatea personală, libertatea de mișcare, întrunire, exprimare, religie și proprietate, adică la acele drepturi în care este exclusă orice ingerință politică. Cel din urmă tip de drepturi se referă la protecția minorităților, vârstnicilor, tinerilor, persoanelor cu dizabilități și migraților.
- *Guvernare sănătoasă (Sound governance)* – înseamnă încredințarea autorității instituțiilor legal-responsabile în situații pandemice, prin stabilirea clară a procedurilor, care trebuie să fie solide, eficiente și drepte, urmărindu-se oprirea pandemiei în acord cu respectarea drepturilor omului³⁸.
- *Limitările permissive* – sunt cea de a doua măsură – alături de *derogări* – care se iau în cazul unei situații de urgență. În aceste condiții autoritățile iau numai acele măsuri care sunt necesare, proporționale și conforme cu obligațiile legale naționale și internaționale³⁹.
- *Măsură de sănătate publică* – reprezintă acele decizii care vizează prevenirea, monitorizarea sau controlul răspândirii bolilor sau al contaminării sau combaterea riscurilor grave pentru sănătatea publică sau reducerea impactului acestora asupra sănătății publice⁴⁰.
- *Naționalismul Vaccinului (Vaccine Nationalism)* este un concept folosit de experții în sănătate publică pentru a prezenta situația în care guvernele întreprind acțiuni unilaterale pentru a asigura propriilor populații acces la

³⁷ Martin Scheinin and Helga Molbæk-Steensig, *Pandemics and Human Rights: Three perspectives on human rights assessment of strategies against COVID-19*, EUI Working Paper LAW 2021/01, p. 13–16

³⁸ Elizabeth M. Speakman, Scott Burris, Richard Coker, *Pandemic legislation in the European Union: Fit for purpose? The need for a systematic comparison of national laws*, în *Health Policy*, Volume 121, Issue 10, October 2017, p. 1021–1024 (1022)

³⁹ *Special Rapporteur on the Promotion and Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while Countering Terrorism*, HRC A/HRC/37/52, March 2018

⁴⁰ DECIZIA NR. 1082/2013/UE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 22 octombrie 2013, cap. 1, art. 3.lit.e)

vaccinuri înaintea altor țări⁴¹. Demersurile lui Donald Trump pentru a cumpăra toată producția Pfizer de vaccinuri⁴² este unul dintre exemplele care conturează conținutul acestui concept.

- *Obligațiile pozitive* – sunt acele obligații prin care se asigură că măsurile luate și condițiile juridice să fie în acord cu protejarea drepturilor omului de către Convenția Europeană asupra Drepturilor Omului⁴³.
- *Principiul ciocnirii drepturilor* – Curtea Europeană a Drepturilor Omului permite autorităților naționale o marjă largă de apreciere pentru a găsi un echilibru între drepturile omului care se găsesc în concurență⁴⁴.
- *Principiile de la Siracuză* – reguli de bază potrivit cărora indiferent de natura sau gravitatea situației de urgență, restricțiile privind drepturile omului trebuie să îndeplinească standardele de legalitate, legitimitate, necesitate, proporționalitate și să nu fie discriminatorii⁴⁵.
- *Putere extinsă (enforcement powers)* – acordarea unor puteri sporite instituțiilor de forță ale statelor (poliție, jandarmerie, garda națională). În general acestea cuprind: a cere unei persoane să respecte reglementările în situația pandemică; obligativitatea identificării persoanei și a adresei acesteia; amendarea și arestarea fără mandat dacă nu se respectă reglementările sau se refuză identificarea.
- *Restricții* – sunt acele măsuri care se iau în situațiile de urgență și care trebuie să îndeplinească un obiectiv important și presant într-o societate liberă și democratică; mijloacele trebuie să fie raționale, ingerințele

⁴¹ L. Gruszczynski, Chien-Huei Wu, *op.cit.*, p. 712; T. Adhanom Ghebreyesus, Vaccine nationalism harms everyone and protects no one în Foreign Policy, 2 February 2021

⁴² F. Zakaria, *op.cit.*, p. 223

⁴³ Jean-François Akandji-Kombe, *Positive obligations under the European Convention on Human Rights. A guide to the implementation of the European Convention on Human Rights*, Human rights handbooks, No. 7, Council of Europe, Strasbourg, 2007, p. 10.

⁴⁴ Ilaria Gambardella, The covid-19 pandemic and human rights: the European Court of Human Rights as the last resort for judicial oversight?, Institute of European Studies, ULB, May, 2021 (The covid-19 pandemic and human rights: the European Court of Human Rights as the last resort for judicial oversight? – IEE-ULB), accesat 23.12. 2021

⁴⁵ Sophia A. Zweig, Alexander J. Zapf, Chris Beyrer, Debarati Guha-Sapir, and Rohini J. Haar, Ensuring Rights while Protecting Health: The Importance of Using a Human Rights Approach in Implementing Public Health Responses to COVID-19, în *Health and Human Rights Journal* (hhrjournal.org, 2021, 10); A. Ponta, Human rights law in the time of the coronavirus, *American Society of International Law* 24/5 (2020)

trebuie să afecteze cât mai puțin drepturile iar interferența trebuie să fie proporțională⁴⁶.

- *Stare de necesitate/urgență (jus ad tumultum)* – este situația de pericol excepțional care afectează populația și care reprezintă o amenințare la adresa comunității, când legislația în vigoare este exceptată prin luarea unor măsuri care restrâng anumite drepturi⁴⁷. Totodată este situația în care puterea executivă este însărcinată cu puteri excepționale, însă sub paza constrângerilor constituționale⁴⁸.
- *Strategia de conformitate cu drepturile omului (human-rights-conforming strategy)*⁴⁹ – își propune să protejeze drepturile omului ale populației, interdependente și indivizibile. Chiar dacă dreptul la viață este primordial, dar și la alte drepturi ale omului trebuie să li se acorde aceeași importanță.
- *Supraveghere epidemiologică* – colectarea, înregistrarea, analizarea, interpretarea și difuzarea sistematică de date și analize cu privire la bolile transmisibile și la problemele de sănătate⁵⁰.
- *Testarea și urmărirea* – identificarea prin testare a persoanelor infectate din totalul subiecților testate; urmărirea persoanelor contact ale indivizilor infectați.
- *Transparența* – este instrumentul cheie în strategia de a preveni și gestiona pandemia, prin informarea oamenilor asupra riscurilor și măsurilor întreprinse, potrivit afirmațiilor Raportului Special pentru promovarea și protecția drepturilor la libertatea de opinie și exprimare⁵¹.
- *Tratatul Pandemic International (Global)* – reprezintă pentru moment o inițiativă pornită la 1 Decembrie 2021 de către 194 de membrii ai Organizației Mondiale a Sănătății pentru a demara procesul de elaborare și negociere a

⁴⁶ Doireann Ansbros, Elizabeth Carthy, Olga Cronin, Gemma McLoughlin-Burke, *Human Rights in a Pandemic. A Human Rights Analysis of Irish Governments Responses to Covid-19*, The Irish Council for Liberties, May 2021, p. 14

⁴⁷ European Commission of Human Rights, The Greek Case, application Nos. 3321–3323 and 3344/67, Report of the Commission (1969)

⁴⁸ Alan Greene, *Permanent States of Emergency and the Rule of Law: Constitutions in an Age of Crisis*, Hart Publishing, 2018, p. 19

⁴⁹ *Ibidem*, p. 3

⁵⁰ DECIZIA NR. 1082/2013/UE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 22 octombrie 2013, cap. 1, art. 3, lit.d)

⁵¹ „Disease pandemics and the freedom of opinion and expression” (23 April 2020) UN doc A/hrc/44/49, para 20, citat de S: Joseph, *op.cit.*, p. 259, nota 30.

unei convenții, a unui acord sau a unui alt instrument internațional pentru a consolida prevenirea, pregătirea și răspunsul la pandemie.

- *Vaccinarea obligatorie* – oamenii nu sunt literalmente forțați să fie vaccinați, dar înseamnă că nerespectarea vaccinării obligatorii este considerată o infracțiune care poate fi sancționată.

Pe parcursul cercetării și al redactării tezei am utilizat, pe de o parte, surse primare – formate din documente oficiale ale unor organisme internaționale (ONU, Organizația Mondială a Sănătății etc.), ale unor organisme europene (Consiliul European, Comisiei Europene, Curții Europene de Justiție, Comitetul European pentru Drepturile Sociale etc.), rapoarte naționale referitoare la gestiunea drepturilor omului în timpul pandemiei, rapoarte ale unor ONG-uri etc.

Pe de altă parte am utilizat o gamă largă de surse secundare, care au cuprins cărți care au abordat chestiuni generale, dar și cărți focusate pe tematica cercetării. De asemenea o seamă de articole au completat tabloul bibliografic care m-au ajutat fie cu familiarizarea aparatului conceptual, fie cu anumite exemple utilizate în argumentarea opiniilor formulate.

Realizarea unei cercetări referitoare la aspectele generate de pandemia Covid-19 a fost o provocare pentru că am avut, pe de o parte, șansa în timp real să urmăresc evoluția respectării drepturilor omului, iar pe de altă parte, posibilitatea de a avea acces la documente oficiale imediat ce au fost făcute publice dar și la o bogată literatură mai ales asupra perioadei carantinării din 2020.

Însă tocmai aceste avantaje au reprezentat câteodată și piedici, care au limitat parcursul cercetării.

Mai întâi, avalanșa de informații a fost greu de cernut prin instrumente științifice care trebuiau create sau învățate. Abia în 2021 am ajuns să înțeleg o seamă de aspecte legate de funcționarea instituțiilor europene și naționale vis-a-vis de modul de tratare a drepturilor omului într-o situație excepțională, atunci când au început să apară analize și interpretări ale unor reputați specialiști.

În al doilea rând, la o privire mai atentă se poate observa că problematica drepturilor omului în contextul introducerii vaccinării obligatorii și a certificatului de vaccinare, nu are aceeași acuratețe nici de informație și nici de analiză, deoarece abia către sfârșitul anului 2022 au început să apară rapoarte mai elaborate și interpretări ale fenomenului, ceea ce ne-a limitat un pic posibilitatea unei analize mai profunde.

În fine, bogata informație, observația directă și literatura care a început să apară am perceput-o la început ca o mare șansă, însă trebuind să o folosești într-un mod critic, mi-a luat mult timp să o selectez respectiv ceea ce era cel mai relevant pentru a răspunde obiectivului general al tezei.

Cu toate acestea, această carte este menită să deschidă, pe de o parte, apetitul de a investiga și în viitor problematica gestionării DFO în contextul în care se prognozează că vom avea în fiecare deceniu câte o Pandemie. Pe de altă parte, cartea este menită să deschidă drumul spre alte investigații cum ar fi cele legate de schimbările din filosofia drepturilor omului în UE post-covid, cele referitoare la reforma anumitor instituții apărătoare ale drepturilor omului pentru a putea fi adaptate la alte situații excepționale, etc.

Autoarea este de profesie avocat cu o experiență de peste 25 de ani în domeniul juridic. În întreaga sa activitate a urmărit respectarea drepturilor cetățenilor în fața autorităților publice din România, fiind cunoscută celor din domeniu pentru abordările atipice în litigii sensibile cu instituțiile publice de la nivel local, dar și central, printre care enumerăm doar câteva: Primăria Oradea, Consiliul Județean Bihor, Academia de Poliție, Ministerul de Interne, Ministerul Învățământului sau Ministerul de Externe.

Studiile de doctorat din domeniul relațiilor internaționale și de securitate europeană au adus un plus de valoare experienței practice, prezentul volum fiind rezultatul unei abordări inovative a perioadei pandemice în care cunoștințele și practica din domeniul juridic se împletesc armonios cu orientările teoretico - doctrinare actuale ale politicii internaționale.

Respectarea drepturilor omului reprezintă pilonul fundamental al unei societăți cu adevărat democratice. În contextul perpetuării crizelor postpandemice, prin prezentul volum am încercat să trag un semnal de alarmă asupra faptului că întreaga societate glisează spre o autoritate executivă tot mai puternică, cu tot mai multe restricții ale drepturilor individuale sub pretextul protejării interesului colectiv.

Pandemia de COVID-19 reprezintă o lecție plină de învățăminte pentru că așa cum spunea Renate Weber - Avocatul Poporului din România „**când drepturile colective sunt impuse prin constrângere, cele individuale deja au murit**” iar pe parcursul acestei lucrări am încercat să scot în evidență echilibrul fragil între respectarea drepturilor și libertăților individuale și protejarea colectivității.

ISBN: 978-606-37-2574-6